

Hongria, de la transició modèlica al cataclisme econòmic

Hongria va abandonar el comunisme i va abraçar la democràcia sense sobresalts. Tot amb tot, avui la integració en l'economia internacional l'ha portada al caire de la fallida.

Gabor Kovac és un gran seguidor d'Erno Rubik, l'arquitecte, dissenyador i escultor que va inventar el famós cub. Com el seu compatriota, Kovac és un apassionat inventor de jocs de lògica. A casa seua, a Szentendre, a poc més de mitja hora de Budapest, n'ha ideat de tota mena. Entusiasmats amb un nou giny que li voltava pel cap, el 2007 va demanar un crèdit de 14 milions de florins per desenvolupar-lo. Aquell nou joc s'ha via d'anomenar Cubi Cup.

El somni d'aquell nou aparell s'ha transformat ara en malson. El crèdit de Kovac era fixat en francs suïssos. Com ell, molts hongaresos es van llançar a demanar crèdits en divises internacionals, confiats que d'aquesta manera esquivarien les febles estructures econòmiques del seu país. Ara que el florí s'ha devaluat fins a límits que ningú no esperava, aquells crèdits s'han convertit en una llosa feixuga que amenaça moltes economies domèstiques. Es calcula que un 60% del total de crèdits demanats són en divises estrangeres. Des de mitjan 2008, Hongria es troba enfonsada en un cataclisme econòmic que ha requerit l'assistència del Fons Monetari Internacional i la Unió Europea i que en algun moment fins i tot ha portat a equiparar aquest país de deu milions d'habitants amb la dissortada Islàndia.

Són lluny els temps en què Hongria va viure la que, segons molts historiadors –amb el permís de Polònia–, fou la transició modèlica a l'Europa de l'est. En arribar la dècada dels 80,

el país s'esmunyia progressivament però decididament cap a l'obertura econòmica i política. La instauració de la democràcia no fou resultat de cap trencament sinó d'una mena de consentiment tàcit de totes les parts, que arribà de manera natural. Les particularitats històriques del país ho expliquen.

L'any 1956 va dur a terme el desafiament més agosarat que no havia fet mai cap estat del bloc soviètic al Kremlin. Encoratjats per un seguit de manifestacions a Polònia, el ferment antisoviètic i l'impuls de l'orgull patriòtic van fructificar en un seguit de manifestacions que van posar entre l'espasa i la paret el govern titella de Mátyás Rákosi. Els protagonistes de la revolta foren sobretot joves universitaris i obrers que exigien l'eixida de les tropes soviètiques de territori hongarès, la legalització dels partits i el retorn al capdavant del govern d'Imre Nagy, el primer dirigent comunista, que havia rebutjat el govern de partit únic en favor del multipartidisme. Les manifestacions van assolir una dimensió tal que van obligar els soviètics a intervenir-hi. Al novembre, 2.000 tancs i 200.000 soldats soviètics esclafaven la revolta i posaven punt final a aquell torcebraç. S'hi van morir entre 2.500 i 3.000 persones, sobretot a Budapest, i al voltant de 200.000 ciutadans s'exiliaren.

Després d'aquell episodi, Moscou va posar al capdavant del govern János Kádár, un comunista que havia viscut a la pròpia carn les purgues de Stalin.

El dirigent era conscient que una política de mà dura podia resultar efectiva en un primer moment, però que tindria conseqüències nefastes a termini mitjà i llarg. La qüestió per al nou govern era, doncs, trobar un punt intermedi entre l'aquiescència amb l'URSS i l'acceptació del poble hongarès. Així, mentre en alguns altres països satèl·lits, els règims es van mantenir al poder mitjançant la coerció de l'estat, el govern d'Hongria va donar als ciutadans unes condicions materials i una llibertat relativa superior a la resta dels estats de l'Europa de l'est. Sense abandonar una política exterior d'obediència a Moscou, Kádár va impulsar tot de reformes inèdites a la resta de països veïns. Presoners polítics i representants de l'església foren alliberats i els agricultors i els treballadors industrials veien com els milloraven els drets. A més, es va decretar una amnistia general per a tots aquells qui havien participat en la revolta del 1956. Com explica metafòricament József Bodrogi, periodista hongarès que va viure el procés d'obertura del seu país, Hongria “vivía a la barraca més alegre del campament. Kádár, molt sàviament, va apostar per la tolerància”. La permissivitat del govern va fer que el seu territori, i especialment el llac Balaton, es convertira en punt de trobada dels alemanys de l'est i de l'oest. “Els líders hongaresos van tenir la intel·ligència d'anar fins al mur [de Berlín] sense arribar a traspasar-lo”, diu Bodrogi.

Al contrari que a Polònia, on el moviment opositor el capitalitzà Lech Walesa i el sindicat Solidarnosc, a Hongria l'oposició era més aviat feble. Amb tot, l'any 1988, quan el règim havia afluixat molt la corda, es va formar el Fòrum Democràtic Hongarès, amb què el govern comunista acabà negociant una transició pactada durant l'estiu

El Danubi, riu que travessa bona part dels països del centre i del sud-est d'Europa, a Budapest.

del 1989. L'estat comunista quedava desmantellat i començava un nou període cap a una democràcia multipartidista i una economia de mercat. L'ensorrament del bloc soviètic portà, també a Hongria, l'extensió de les teories neoliberals que ja imperaven a occident. Amb una diferència, però. Les polítiques de privatització sistemàtica i de capitalisme de lliure mercat s'imposaven en països amb governs massa dèbils per a fer de contrapès.

Un país desencaixat. Les fuetades del neoliberalisme les pateix ara amb virulència el país magiar. Hongria, que durant anys es va situar com un dels primers de la classe de deu països que van ingressar a la Unió Europea el maig del 2004, ara s'ha estancat i veu més lluny que mai l'anhelat ingrés a la zona euro. El recurs al deute exterior i tot de reformes poc encertades han propiciat una delicada situació econòmica. Al contrari que alguns altres

països del centre i l'est d'Europa, Hongria no ha tingut l'encert d'introduir les reformes estructurals necessàries per a afrontar amb garanties un canvi de model de tan alta volada. Avui Hongria no compleix cap dels criteris del pacte d'estabilitat i –cosa que és pitjor– té una economia que ha estat a la vora del precipici. El país acumula un deute exterior de 85.000 milions de dòlars, que, afegit al dèficit en els comptes i el creixement a la baixa (segons l'Eurostat, podria tancar el 2009 amb un creixement del PIB del 6,3%, el pitjor de la UE, si n'excloem les repúbliques bàltiques) han fet d'Hongria un país especialment vulnerable als daltabaixos financers. El florí va arribar a perdre un 20% del valor enfront de l'euro i el dòlar.

Per tal d'evitar la bancarrota del país, ara fa tot just un any, la Unió Europea, el Fons Monetari Internacional i el Banc Mundial van acordar de destinar-hi un paquet d'ajuda de

25.000 milions de dòlars per a establir l'economia hongaresa, cosa que significa el rescat més important fet a un país en el marc d'aquesta crisi.

L'augment de la desocupació ha estat el punt més amarg de la crisi en el dia a dia dels hongaresos. En un país on els ciutadans no estaven avesats a no tenir feina (“durant el comunisme la desocupació era dins la fàbrica, no fora”, explica Bodrogi), una taxa del 9,6% resulta una xifra del tot inasumible. I cal afegir-hi les dificultats que tenen els particulars per a pagar les hipoteques amb què compraren habitatges o cotxes, o amb què van alçar negocis. Molts cregueren que fixar els crèdits en divises estrangeres –ja fora en francs suïssos, euros o fins i tot iens japonesos– els donava més garanties. Ara, les peces difícilment poden encaixar. Hongria busca la forma de solucionar el seu particular Rubik.

Violeta Tena